

**Η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής
Κληρονομιάς της UNESCO (2003): Ποια ερωτήματα θέτει,
ποια ερωτήματα απαντάει;**

Εισαγωγή –συντονισμός:

**Σταυρούλα -Βίλλυ Φωτοπούλου, Διευθύντρια Νεότερης Πολιτιστικής
Κληρονομιάς**

Ευάγγελος Καραμανές

***Διευθυντής Ερευνών, Διευθύνων το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής
Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών***

***«Το Κέντρο Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Κέντρο τεκμηρίωσης
του Λαϊκού Πολιτισμού και η σύμβαση της UNESCO για την Άυλη
Πολιτισμική Κληρονομιά»***

Το Κέντρο Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών ιδρύθηκε από τον Ν. Γ. Πολίτη το 1918, ως «Λαογραφικόν Αρχείον», ένα ανεξάρτητο ίδρυμα που υπαγόταν στο Υπουργείο Παιδείας. Σκοπός του ήταν, σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, «η περισυλλογή, διάσωσης και έκδοσις των μνημείων του βίου και της γλώσσης του ελληνικού λαού». Στην εισήγηση θα γίνει σύντομη αναφορά στην οργάνωση των εργασιών του Αρχείου (επιτόπιων ερευνών, αρχειακής/ταξινομικής συγκρότησης του λαογραφικού υλικού και εκδόσεων) σε σχέση και με τα πρότυπα αντιστοιχών ευρωπαϊκών οργανισμών, καθώς και στις σχέσεις διεθνούς συνεργασίας που αναπτύχθηκαν κυρίως στο πλαίσιο της Commission Internationale des Arts Populaires (CIAP) (1928-1964) που ιδρύθηκε από την Κοινωνία των Εθνών και λειτούργησε μεταπολεμικά στο πλαίσιο της UNESCO (από το 1964 κ.ε. ως Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore). Θα επισημανθούν οι κυριότεροι σταθμοί συνάντησης των εργασιών του Κέντρου Λαογραφίας με τα προγράμματα της UNESCO ιδιαιτέρως ως Κέντρου τεκμηρίωσης του Λαϊκού Πολιτισμού εστιάζοντας στη σύμβαση για τη διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2003).

Λάμπρος Λιάβας

**Καθηγητής Εθνομουσικολογίας, Τμήμα Μουσικών Σπουδών,
Φιλοσοφική Σχολή ΕΚΠΑ**

Το τρίπτυχο «Γλώσσα-Μουσική-Χορός» ως ζώσα πολιτισμική παράδοση

Το τρίπτυχο «γλώσσα-μουσική-χορός» (ως αδιαίρετη και ομοούσια τριάδα), σε στενή σχέση με την επιτέλεσή του μέσα από έθιμα και τελετουργίες, αποτελεί για κάθε ομάδα ισχυρό σύμβολο ταυτότητας, κώδικα έκφρασης κι επικοινωνίας, κιβωτό της συλλογικής μνήμης και μέτρο της δημιουργικής της ικανότητας. Με αφορμή τη Σύμβαση της UNESCO και το αίτημα για «ζωντανές πολιτισμικές παραδόσεις», προτείνονται για προβληματισμό και συζήτηση μια σειρά από ερωτήματα σε σχέση με την «εξέλιξη» και το δίπολο «παράδοση και νεωτερικότητα». Επιχειρείται η διάκριση ανάμεσα στο «παραδοσιακό», το «φολκλόρ» και το «έθνικ», και προτείνονται κριτήρια για τη χρήση και λειτουργία της παράδοσης στο αστικό περιβάλλον ως παράσταση, αναπαράσταση αλλά και ως πηγή έμπνευσης και αναδημιουργίας για σύγχρονους καλλιτέχνες.

Μάρλεν Μούλιου

Λέκτορας Μουσειολογίας, ΕΚΠΑ

Τρανά πολυφωνικά μουσεία: αναζητώντας συν-υφάνσεις με την κοινωνία και την πολιτιστική κληρονομιά

Ποια τα κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα στον τρανό χορό στην Βλάστη, τα ηπειρώτικα πολυφωνικά τραγούδια, την υφαντική τέχνη της Κρήτης και τα σύγχρονα μουσεία; Ποιες οι αναλογίες; Στη εισήγησή συμπυκνώνονται σκέψεις για τις βασικές προκλήσεις των μουσείων σήμερα σε μια εποχή συνεχών ανακατατάξεων, αντλώντας έμπνευση από τις διαχρονικές αξίες των

εγγεγραμμένων στοιχείων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και τα μηνύματα που κυοφορούν. Παράλληλα, θα αναφερθούν παραδείγματα μουσειακών δράσεων (εκθέσεις, συλλεκτικές πρακτικές, κ.ά.) που προσφέρουν νέες οπτικές και στρατηγικές προσεγγίσεις για την μελέτη, συλλογή και ερμηνεία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σε διαφορετικά περιβάλλοντα [αστικά, (μετα)βιομηχανικά, αγροτικά, κ.ά.).

Βασιλική Χρυσανθοπούλου

***Επίκουρη Καθηγήτρια Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας,
Ε.Κ.Π.Α.***

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά και οι ταυτότητες στον σύγχρονο κόσμο: Πολλαπλότητα και επιλογή

Τι επιλέγεται και με ποιον τρόπο, ώστε να προταθεί ως στοιχείο για το Εθνικό Ευρετήριο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ); Το ερώτημα αυτό διερευνάται σε σχέση με τη διαμόρφωση των ταυτοτήτων στον σύγχρονο κόσμο. Οι ταυτότητες, ατομικές και συλλογικές, είναι πολυεπίπεδες, τμηματικά οργανωμένες και δυναμικές. Τα άτομα, ως πρόσωπα και ως μέλη συλλογικοτήτων, επιλέγουν την έκφανση ή το επίπεδο της ταυτότητάς τους, το οποίο επιθυμούν να τονίσουν κατά περίπτωση και ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο συνύπαρξης και αντιπαράθεσης προς σημαντικούς άλλους ή προς άλλες ομάδες. Επιπλέον, οι ατομικές και οι συλλογικές ταυτότητες μετασχηματίζονται στον κύκλο της ζωής των ανθρώπων και των ομάδων. Τα χαρακτηριστικά της ευελιξίας και της δυναμικότητας των ταυτοτήτων είναι έντονα στον σημερινό κόσμο λόγω της αυξημένης κινητικότητας και της εύκολης και ταχείας διακίνησης υλικών και άυλων αγαθών, που έχει επιφέρει η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η εκτεταμένη χρήση της τεχνολογίας στην επικοινωνία των ανθρώπων. Τα ανωτέρω ζητήματα θα επεξηγηθούν μέσω παραδειγμάτων από το Εθνικό Ευρετήριο της ΑΠΚ και από την εθνογραφική έρευνα.

Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και Βιώσιμη Τοπική Ανάπτυξη: Αντίθεση, αναγκαία συνύπαρξη ή συνεργασία;

Εισαγωγή –συντονισμός:

**Γιάννης Ν. Δρίνης, Προϊστάμενος Α' Τμήματος Διεύθυνσης Νεότερης
Πολιτιστικής Κληρονομιάς**

Ρέα Κακάμπουρα

**Αναπλ. Καθηγήτρια Λαογραφίας Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής
Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ, Διευθύντρια Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών**

**«Οι πολιτιστικοί σύλλογοι ως πολιτιστικοί διαμεσολαβητές και
διαχειριστές της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς»**

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι διαδραματίζουν ένα καίριο, δυναμικό ρόλο στη σύγχρονη διαχείριση της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκπροσωπούν ομάδες και κοινότητες (τοπικές, εθνοτοπικές, εθνοπολιτισμικές, εθνικές), οργανώνουν ποικίλες πολιτιστικές δράσεις στο τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο περιβάλλον, ενδυναμώνουν ταυτότητες, συγκροτώντας ένα ποικιλόμορφο και συμμετοχικό πολιτιστικό τοπίο. Δραστηριοποιούνται στην καταγραφή, διαφύλαξη, προβολή και μεταβίβαση της λαϊκής παράδοσης λειτουργώντας ως πολιτιστικοί διαμεσολαβητές ανάμεσα σε τοπικές κοινωνίες και θεσμικούς φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, κεντρική εξουσία).

Ανδρομάχη Οικονόμου

Διευθύντρια Ερευνών ΚΕΕΛ, Ακαδημία Αθηνών

Ο αγροτικός χώρος ως πολιτιστική κληρονομιά.

Πως ορίζεται σήμερα ο «αγροτικός χώρος»; Συνιστά διακριτό πεδίο έρευνας, διάσωσης και αξιοποίησης ως υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά; Πως συγκεράζεται στον αγροτικό χώρο η παράδοση με τη νεοτερικότητα σε τομείς όπως π.χ η παραγωγή, η διατροφή, το τοπίο; Πως αυτά βιώνονται, καταναλώνονται και (ανα)παράγονται από τις (τοπικές ή μη) κοινωνίες/κοινότητες;

Τα παραπάνω ερωτήματα συνιστούν ορισμένα από τα ζητήματα τα οποία πραγματεύεται η εισήγηση μέσα από την παράθεση εθνογραφικών παραδειγμάτων.

Χριστόδουλος Ρίγγας

Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Ερευνητικών και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ΠΙΟΠ

Η συμβολή των Μουσείων του Δικτύου του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) στη στήριξη του Πολιτιστικού και Δημιουργικού Τομέα

Το ΠΙΟΠ είναι κοινωφελές ίδρυμα το οποίο επιχορηγείται για τη λειτουργία του από την Τράπεζα Πειραιώς. Υποστηρίζει τη διάσωση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας, με έμφαση στη βιοτεχνική και βιομηχανική τεχνολογία, και προωθεί τη σύνδεση του πολιτισμού με το περιβάλλον, ενώ συγχρόνως, μέσω της δράσης του, τηρεί σημαντικό μέρος των δεσμεύσεων της Τράπεζας για τις πρακτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Το ΠΙΟΠ έχει δημιουργήσει και λειτουργεί ένα Δίκτυο εννέα θεματικών τεχνολογικών Μουσείων στην ελληνική περιφέρεια. Η λειτουργία του

Δικτύου Μουσείων και οι συντονισμένες δράσεις του ΠΙΟΠ σε όλα τα κτήριά του, συμβάλλουν σημαντικά στην προώθηση της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και τη σύνδεση του πολιτισμού με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς και στην ανάδειξη των παραδοσιακών τεχνικών και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, υποστηρίζοντας με τον τρόπο αυτό την απασχόληση, την οικονομική και τουριστική δραστηριότητα και τη γενικότερη ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων.

Ένας από τους βασικούς άξονες των δράσεων του ΠΙΟΠ είναι η στήριξη του κλάδου των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων στήριξης των επαγγελματιών των συγκεκριμένων κλάδων. Τα προγράμματα αυτά αποσκοπούν στη ανάδειξη του πολυεπίπεδου ρόλου που οφείλουν να έχουν τα μουσεία, συνδέοντας την υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά του τόπου με τη δημιουργία και την παραγωγή πολιτιστικών αγαθών και προϊόντων προς όφελος των τοπικών κοινωνιών με στόχο την καλλιέργεια των δομών εκείνων που θα στηρίξουν την βιώσιμη ανάπτυξή τους. Με αυτόν τον τρόπο τα μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν όχι μόνο ως πηγή έμπνευσης αλλά και ως θερμοκοιτίδα ανάδειξης νέων επαγγελματιών.

Γιάννης Τσιαούσης

Πρόεδρος Σωματείου «Τα Άνθη της Πέτρας»

"Το σωματείο «Τα Άνθη της Πέτρας» και η μαστορική τέχνη των Λαγκαδινών μαστόρων: ένα παράδειγμα αναζωογόνησης μιας εμπειρικής τέχνης που σχετίζεται με τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη"

Η παραδοσιακή τέχνη της πέτρας των Λαγκαδίων αποτελεί στοιχείο του Εθνικού Ευρετηρίου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς από τον Ιούνιο του 2017 και αποτέλεσε αίτημα και στόχο των Ανθέων της Πέτρας. Το σωματείο

Άνθη της Πέτρας υπηρετώντας τους καταστατικούς στόχους του για την προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και τη διάσωση της Λαγκαδινής τέχνης της πέτρας έχει συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για τις αξίες της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στη σύγχρονη ζωή, οδηγώντας σταδιακά σε μια αλλαγή στην προσέγγιση των πολιτών όσον αφορά τις κατασκευές (ιδιωτικές και δημόσιες) στους παραδοσιακούς οικισμούς και όχι μόνο. Η διάσωση του στοιχείου της άυλης κληρονομιάς μέσω της μεταφοράς της γνώσης στη νέα γενιά μαστόρων (π.χ. σχολή μαθητείας της τέχνης της πέτρας) αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση αυτής της προσέγγισης. Τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιώνουν τη θετική επίδραση που έχει η διάσωση της παραδοσιακής τέχνης της πέτρας για την τοπική ανάπτυξη, όπου η έννοια τοπική έχει μάλλον υπερ-τοπική διάσταση, αφού αφορά έναν σημαντικό αριθμό παραδοσιακών οικισμών της ευρύτερης περιοχής και διάφορες πλευρές της οικονομικής δραστηριότητας (δομικά υλικά, κατασκευή, τουρισμός, τοπικά προϊόντα κτλ). Σημαντικές δε, είναι οι προσδοκώμενες επιπτώσεις σε βάθος χρόνου, στους κοινωνικούς δείκτες της ανάπτυξης (δημογραφικούς, πληθυσμιακούς, εκπαιδευτικούς κτλ).